

Muharrem Ayı ve Aşure Günü

1. Konunun Planı

- Haram Aylar ne demektir.
- Muharrem Ayı ve Aşura Günü
- Kerbela Vakası ve Çıkarılacak Dersler

2. Konunun Açılımı ve İşlenişi

Ayet ve hadisi şerifler çerçevesinde Muharrem ayının tarihimizde ve kültürümüzde ki önemi. Muharrem ayı, âşûrâ orucu ve Kerbelâ başta olmak üzere muharrem ayı içerisinde meydana gelen önemli dini ve tarihi olayları doğru bir şekilde aktarmak. Âşûrânın birlik ve beraberliğimizin, paylaşma ve dayanışmamızın simgesi olduğunu. Aşure aşındaki farklı nimetlerin kaynaşarak ortak bir tada dönüşmesi gibi, milletimiz de asırlardır birlikte yaşama ahlakının gereği olarak sevinci ve kederi, nimeti ve külfeti, muhabbeti ve meşakkati paylaşmakta olduğunu cemaate hatırlatmak gayesiyle ayet ve hadislerin hurafelerden ve bidatlerden arındırılarak işlenişidir.

3. Konunun Özet sunumu

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللَّهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتَابِ اللَّهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوا فِيهِنَّ أَنْفُسَكُمْ

“Şüphesiz, Allah’ın gökleri ve yeri yarattığı günkü yazısında, Allah katında ayların sayısı on ikidir. Bunlardan dördü haram aylardır. İşte bu Allah’ın dosdoğru kanunudur. Öyleyse o aylarda kendinize zulmetmeyin.”(et-Tevbe 9/5)

a- Haram Aylar Ne Demektir:

“Haram aylar” ifadesi cahiliye devri Arapları tarafından kullanılan, kameri esasa göre tespit ettikleri yılın on iki ayından Zilkade, Zilhicce, Muharrem ve Recep den oluşan “dört haram ay” (eşürün erbaatün hurum)’a verilen isimdir. Haram aylar tabiri Kur’an-ı Kerimde altı yerde geçer (et-Tevbe 9/5, 36; el-Bakara 2/194, 217; el-Maide 5/2, 97). Haram aylarla ilgili hükümler Hz. İbrahim tarafından konulmakla birlikte hac ibadetinde olduğu gibi zamanla temel amacından uzaklaştırılmış, ancak İslamiyet’in gelmesiyle yeniden asli hüviyetine kavuşturulmuştur. Bu uygulamaya göre, haram aylar hürmet edilmesi gereken, savaş yapılması ve kan dökülmesi yasak olan Kameri aylar demektir. “Haram aylar” nitelemesinin, bu aylarda yapılacak ibadatlere daha çok sevap, günahlara ise daha çok ceza verilecek olmasına dayandığı da ifade edilmiştir.

Bu aylardan Muharrem birinci, Recep yedinci, Zilkade on birinci ve Zilhicce de on ikinci aydır.

Hz. Peygamber Veda Haccı sırasında Mina’da irad ettiği hutbede şöyle buyurmuştur:

إِنَّ الزَّمَانَ قَدْ اسْتَدَارَ كَهَيْئَتِهِ يَوْمَ خَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ السَّنَةُ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا مِنْهَا أَرْبَعَةٌ حُرْمٌ ثَلَاثٌ مِنْ أَلْيَاتِ ذُو الْقَعْدَةِ وَذُو الْحِجَّةِ وَالْمَحْرَمِ وَرَجَبٌ مُضَرٌّ الَّذِي بَيْنَ جُمَادَى وَشَعْبَانَ

“İşte zaman, hakikaten Allah teala’nın gökleri ve yeri yarattığı günkü durumu gibi bir devre girdi: Yıl on iki aydır. Bunlardan dördü haramdır ki; üçü birbirinin ardında Zilkade, Zilhicce Muharrem, biri de Cumâdâ ile Şa’ban arasındaki Recep’dir.”(Buhari, “ Hudud”, 9; Buhari, “İlim”,9).

b- Muharrem Ayı ve Aşura Günü

İslam geleneğinde Muharrem ayının ayrı bir yeri ve önemi vardır. Bu ayrıcalığı “Muharrem” adından da fark etmek mümkündür. Zira “muharrem” kelimesi sözlükte “haram kılınan, yasaklanan; kutsal olan, saygı duyulan ve hürmete layık olan”, anlamlarına gelmektedir.

Bu aya verilen önem İslam kültür ve tarihi sürecinde de devam ede gelmiştir. Zira İslam Hz. İbrahim’in tebliğ ettiği Hanif dini esaslarının devamı niteliğinde olması sebebi ile o geleneğin değerlerinin de sahibidir, dolayısı ile İslam bu ayı değerli kılan tarihi olayları önemser.

Diğer yandan, İslam’ın zuhurundan sonra da Muharrem ayı, dini, sosyal ve tarihi önemi haiz olaylara sahne olmuştur. Bu durum Muharrem ayını, İslam kültürü açısından daha da ön plana çıkarmaktadır.

Muharrem Ayını önemli kılan özellikleri kısaca şöyle sıralamak mümkündür:

1-Hicri Yılbaşı:

Muharrem ayı, Hz. Ömer’in halifeliği devrinde 17 (638) yılında Resul-i Ekrem efendimizin Mekke’den Medine’ye hicretinin resmi takvim başlangıcı olarak kabul edilmesiyle muharrem hicri yılın ilk ayı olarak belirlenmiştir. Onun devrine gelinceye kadar, Araplar, düzenli bir tarih belirleme sistemine sahip değillerdi. Fil vakası gibi önemli olayları kıstas olarak benimsemişlerdi. Hz. Ömer’in yapmış olduğu bu resmi belirlemeden sonra Arap hükümdarları yeni yılın ilk gününe saygı gösterir ve tebrikleri kabul etmek için törenler düzenlerlerdi. Osmanlılar döneminde de muharrem ayında devlet erkânı padişahın huzuruna çıkar yeni yılı tebrik eder ve padişahın “muharremiye” adı verilen hediyelerini alırlardı. Muharrem ayında bilhassa tekke ve camilerde muharremiye adı verilen “Kerbelâ Vakasına” dair ilahiler okunurdu.

2. Âşûrâ Günü ve Orucu :

Muharrem ayının onuncu günü “Âşûrâ” diye isimlendirilir. Hz. Nûh zamanından beri bütün Sâmiî dinlerde makbul sayılan âşûrâ gününde oruç tutmak yahudilere farz kılınmıştı. Onlar, yedinci ayları olan Tişrin’in onuncu gününe rastlayan âşûrâyı bayram telakki ederek birtakım merasimler icra eder ve bir yıllık günahlardan temizlenmek üzere oruç tutarlardı (Levililer, 16/30-34, 23/27). Câhiliye devrinde Kureyş’in de tuttuğu âşûrâ orucunu Hz. Peygamber bi’setten önce tutmuş, sonra bir ara terketmişse de Medine’ye hicret edince ramazan orucu farz kılınıncaya kadar bir veya iki sefer o da bu orucu tutmuş ve müslümanlara da tutmalarını emretmiştir. Hatta bu konuda henüz bir emir bulunmamakla birlikte Resûlullah münâdiler çıkararak âşûrâ orucunu halka duyurmuş, geceleyin oruca niyet etmeyenlerin günün yarısında haberdar olsalar dahi o andan itibaren oruca başlamalarını emretmiş (Buhârî, “Şavm”, 69), ancak ramazan orucunun farz kılınmasıyla bu orucu isteğe bırakmıştır. Ramazan orucunun farzîyetinden sonra âşûrâ orucunun bu tarihten itibaren sünnet olduğunda âlimlerimiz ittifak etmişlerdir. Araplar’ın Câhiliye devrinde âşûrâ gününe önem verip oruç tuttukları, Hz. Peygamber’in de bi’setten önce bu oruca devam ettiği sahih rivayetlerle sabittir (bk. Müslim, “Şiyâm”, 134; Tirmizî, “Şavm”, 50; *el-Muvaţta’*, “Şiyâm”, 33). Hz. Peygamber’in bütün semavî dinlerin kabul ettiği Hz. Nûh, İbrâhim, Mûsâ ve İsâ’nın dinlerinde görülen (bk. el-Hac 22/78; eş-Şûrâ 42/13) ve sadece yahudilere has olmayan âşûrâ orucunu emretmesi tabii bir şeydir.

Bilindiği üzere Hz. Peygamber, Medine’ye hicret ettiğinde orada yaşayan Yahudilerin, Hz. Musa ve İsrail oğullarının, Firavunun zulmünden Aşûre günü kurtuldukları için muharrem onuncu günü tuttıkları oruçlarını, Hz. Peygamber yalanlamamış ve hatta bu yönde olumlu bir tavir sergilemiştir, muharrem sadece onunda değil de dokuz ve on birinci günlerinde de oruç tutulmasını tavsiye etmişlerdir (Buhari, “Savm”, 69). Hanefi ve Maliki mezheplerinde muharrem dokuzuncu günü ile

birlikte onuncu günü ya da onuncu günü ile on birinci günü oruç tutulması sünnet kabul edilmiştir. Aşura günü ve orucunun fazileti hakkında ki bazı Hadis-i Şerifler şunlardır:

1- Rasulullah (s.a.v.) Efendimiz buyurdu ki:

أَفْضَلُ الصَّيَامِ، بَعْدَ رَمَضَانَ، شَهْرُ اللَّهِ الْمُحَرَّمِ، وَأَفْضَلُ الصَّلَاةِ، بَعْدَ الْفَرِيضَةِ، صَلَاةُ اللَّيْلِ

"Ramazan ayından sonra tutulan oruçların en hayırlısı, Allah'a izafetle (Allah'ın ayı denilerek) şereflendirilen Muharrem ayında tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en faziletli namaz ise geceleyin kılınan namazdır."(Müslim. 1163. hadis)

2- İbni Abbâs(r.a.) anlatıyor: "Rasulullah (s.a.v.) Medine'ye gelince, Yahudileri Aşûre günü oruç tutar gördü. Onlara:

"Bu da ne (niçin oruç tutuyorsunuz)?" diye sordu. Yahudiler şöyle dedi:

يَوْمَ صَالِحٍ نَجَّى اللَّهُ تَعَالَى فِيهِ بَنِي إِسْرَائِيلَ مِنْ عَذَابِهِمْ فَصَامَهُ مُوسَى

"Bu, hayırlı bir gündür. Allah, o günde İsrâiloğullarını düşmanlarından kurtardı. (Şükür olarak) Hz. Musa o gün oruç tuttu" dediler.

Rasulullah (s.a.v.)'de şöyle buyurdu:

أَنَا أَحَقُّ بِمُوسَى مِنْكُمْ فَصَامَهُ وَأَمَرَ بِصِيَامِهِ

"Ben Musa'ya sizden daha layığım" buyurup o gün oruç tuttu ve Müslümanlara da tutmalarını emretti." (Buhari, "Savm",69)

3- Rasulullah (s.a.v.)'in eşlerinden Hz. Hafsa (r.a.) annemiz anlatıyor:

أَرْبَعٌ لَمْ يَكُنْ يَدْعُهُنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: صِيَامٌ عَاشُورَاءَ وَالْعَشْرُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ مِنْ كُلِّ شَهْرٍ وَالرَّكْعَتَيْنِ

"Dört şey var ki, Rasulullah (yaşadığı müddetçe) hiç bırakmadı: 1- Aşûre orucu, 2- (Zilhicce'den) on gün oruç, 3- Her aydan üç gün oruç, 4- Sabah namazından önce iki rek'at namaz."(Müsned. 26459 nolu Hadis.)

4- Hz. Ali(r.a.) anlatıyor: Bir adam Rasulullah'a gelerek şöyle dedi:

Ya Rasulullah! Ramazan ayından sonra hangi ayda oruç tutmamı emredersiniz? diye sorduğunu işittim.

Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

إِنْ كُنْتَ صَائِمًا بَعْدَ شَهْرِ رَمَضَانَ فَصُمْ الْمُحَرَّمَ، فَإِنَّهُ شَهْرُ اللَّهِ، فِيهِ يَوْمٌ تَابَ فِيهِ عَلَى قَوْمٍ، وَيَتُوبُ فِيهِ عَلَى قَوْمٍ آخَرِينَ

"Eğer Ramazan ayından sonra oruç tutacaksan, Muharremi tut. Çünkü o, ALLAH Teâlâ'nın ayıdır. O ayda bir gün var ki, ALLAH Teâlâ o günde bir kavmin (İsrailoğullarının) tevbesini kabul etmiştir, diğer bir kavmin de tevbesini kabul eder."(Tirmizi.741; Müsned. 1/154.)

5- Ebu Katade (r.a.) Resûlullah (s.a.v) şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

صِيَامٌ عَاشُورَاءَ إِنِّي أَحْتَسِبُ عَلَى اللَّهِ أَنْ يُكَفِّرَ السَّنَةَ الَّتِي قَبْلَهُ

"Aşûre orucunun önceki yılın günahlarına kefarete olacağını Allah'ın rahmetinden umarım".(Müslim.1162; Ebu Davud. 2/321; Tirmizi. 2/115.)

Aşure Orucunda Yahudilere Muhalefet:

6- Hz. Peygamber (s.a.v.) Muharrem ayının 9,10 ve 11. günlerinde oruç tutmayı ashabına tavsiye etmiştir. Bir İbni Abbas' dan gelen bir hadisi şerifte şöyle buyurulmuştur:

صُومُوا يَوْمَ عَاشُورَاءَ وَخَالِفُوا فِيهِ الْيَهُودَ صُومُوا قَبْلَهُ يَوْمًا أَوْ بَعْدَهُ يَوْمًا

“Aşure günü oruç tutunuz. Ancak Yahudilere muhalefet edin. Onun için ya bir gün öncesi veya bir gün sonrası da oruç tutun”.(Müsned.2155; Beyhaki. “Savm”. 4315.)

Aşure Günü İkranda Bulunmak:

7- Ebu Hüreyre (r.a.) Rasulullah (s.a.v.)'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor:

مَنْ وَسَّعَ عَلَى أَهْلِهِ يَوْمَ عَاشُورَاءَ وَسَّعَ اللَّهُ عَلَى أَهْلِهِ طَوْلَ طُولِ سَنَّتِهِ

“Kim aşure günü ailesine cömert davranırsa, Allah da onun ailesine yıl boyunca cömert davranır”.(Müsned. 1/136.)

Aşure Günü Meydana Geldiği Rivayet Edilen Diğer Önemli Olaylar:

1. Allah, Hz. Musa'ya (a.s.) Âşura Gününde bir mucize ihsan etmiş, denizi yararak Firavun ile ordusunu sulara gömmüştür.
2. Hz. Nuh (a.s.) gemisini Cûdi Dağının üzerine Âşura Gününde demirlemiştir.
3. Hz. Yunus (a.s.) balığın karnından Âşura Günü kurtulmuştur.
4. Hz. Âdem'in (a.s.) tevbesi Âşura Günü kabul edilmiştir.
5. Hz. Yusuf kardeşlerinin atmış olduğu kuyudan Âşura Günü çıkarılmıştır.
6. Hz. İsa (a-s.) o gün dünyaya gelmiş ve o gün semâya yükseltilmiştir.
7. Hz. Davud'un (a.s.) tevbesi o gün kabul edilmiştir.
8. Hz. İbrahim'in (a.s.) oğlu Hz. İsmail o gün doğmuştur.
9. Hz. Yakub'un (a.s.), oğlu Hz.Yusuf'un hasretinden dolayı kapanan gözleri o gün görmeye başlamıştır.
10. Hz. Eyyûb (a.s.) hastalığından o gün şifaya kavuşmuştur.

c- Kerbela Vakası ve Çıkarılacak Dersler

Âşûrâ günü, aynı zamanda tarihimizde ve hafızalarımızda derin bir hüznün ile yer etmiştir. Bu elim günde, Sevgili Peygamberimizin torunu ve Hz. Ali ile Hz. Fatıma'nın gözünün nuru olan Hz. Hüseyin Efendimiz, yanında bulunan yetmişten fazla Müslüman ile birlikte Kerbelâ'da şehit edilmiştir. Kerbelâ, Allah ve Resûlüne iman edip, Ehl-i Beyt sevgisini gönüllerine nakşedenlerin ortak acısı, yürek sancısıdır. Bu menfur hadiseyi gerçekleştirenler, mezheb ve meşreb farkı gözetmeksizin, istisnasız bütün Müslümanların vicdanlarında mahkûm olmuşlardır. Hz. Hüseyin, Kur'an-ı Kerim'i ve Rahmet Peygamberinin şerefli sünnetini kendine rehber edinmiştir. Zulme rıza göstermemiş, adaletsizliğe seyirci kalmamıştır. Kendisine yapılan telkinlere itibar etmeyerek hakkın, hakikatin, huzur ve barışın yeryüzüne hâkim olması için yola çıkmıştır. Böylelikle kıyamete kadar bütün insanlığa onurlu bir mücadelenin eşsiz örneğini sunmuştur. Kerbelâ'yı anlamak için Hz. Hüseyin'i tanımak lazımdır. Hz. Hüseyin, dedesi olan Hâtemü'l-Enbiyâ Muhammed Mustafa'nın (s.a.s) yolunda yürüyen şerefli bir mümindir. Hz. Hüseyin, haksızlığın ve zulmün karşısında duran; hakkın, adaletin, vefanın, sadakatin ve erdemlin yoluna baş koyan haysiyetli bir Müslümandır. Hz. Hüseyin'i sevmek, onun, uğruna can verdiği değerleri sahiplenmeyi gerektirir. Zira o, tüm nesiller ve çağlar için onurlu bir hayatın ve asil bir duruşun muhteşem örneğidir. Hz. Hüseyin'in imanını ve ahlakını kuşanmak, aynı zamanda onun yiğit ve fedakâr şahsiyetini gençlerimize aktarmak bizim görevimizdir.(D.İ.B. 2018, 2019 Hutbeleri.)

Serdar BUĐDAY
Palandöken İlçe Müftülüğü Vaizi